

Paríž, júl 1964

Nenávidím svoju matku. Nemal by som to hovoriť, ale cítim to tak intenzívne, až ma to doslova zožiera. Motal som sa po prázdnom byte, premýšľal, čo s načatým dňom, a vtom som neuvážene otvoril dvere na Franckovej izbe. Už dva roky som do nej nevkročil. Zmizol v marci v roku 1962 a odvtedy akoby sa po ňom zem zlahla – nikto nevie, či je mŕtvy a či živý. Okenice sú zatvorené, po zemi sa váľajú škatule, nejaké staré spisy rodinnej firmy z matkinej strany, sú tu štyri záhradné stoličky, ktoré akoby čakali na spásu sveta, taniere naukladané ledabolo jeden cez druhý, na písacom stole zapadá prachom polievková misa a dva kávové servisy, posteľ je zahádzaná kopami oblečok, bielizne a uterákmi, ale aj oblečením, kabátmi, svetríkmi, pulóvrami. Matka používa Franckovu izbu ako kumbál, taký akurát veľký na hromadenie starých vecí, lebo ona nič nevyhadzuje, nič neposúva ďalej, všetko odkladá, veď jeden nikdy nevie. Mohla to zvážiť a povedať si, že to nie je vhodné miesto, mohla sa predsa snažiť zachovať pôvodný stav synovej izby v nádeji, že sa čoskoro vráti, no zjavne sa tým vôbec nezaoberala. Všetci rodičia zažívajú vzdor svojich detí, ich chuť zbúrať starý svet a vybudovať si nový, lepší život. Zvyčajne tomu ani nevenujú zvýšenú pozornosť, počkajú, kým búrka prehrmí, a keď rebelské roky ubehnú, život sa vráti do starých kolají. Tak to chodí vari

vo všetkých rodinách, nie? Inak by sa predsa neudržali pokope. Moja matka sa však tomuto pravidlu vymkla, nemohla zniesť, že jej syn je presvedčený komunista.

Urážka majestátu.

K svojmu prvorodenému synovi pristupovala ako k triednemu nepriateľovi, a to len pre podozrenie, že tie svoje idealistické reči vzťahoval na ňu osobne. Keď sa Franck vrátil z Alžírsku ako dezertér a musel sa skrývať, neprejavila ani náznak súcitu, dokonca chcela, aby sa prihlásil na políciu. Otec mu, naopak, pomáhal a nehladel na žiadne riziko. Musel za to aj zaplatiť, pretože matka to zle znášala a nakoniec ho vyhodila z domu. Tým zničila našu rodinu a urobila to vedome. A ja jej to aj zazlievam, pretože nás navždy rozdelila.

Akoby som bol v izbe po mŕtvom. Je to tým tichom, prítmím, nehybnými a zbytočnými predmetmi. Na knižnici sa nahromadili nánosy prachu; v jednej poličke ležia učebnice ekonómie, niektoré sú v angličtine. V poličke pod ňou sú knihy písané cyrilikou. Franck sa začal učiť po rusky matke natruc, no napokon v tomto jazyku našiel zalúbenie. Naležato, bokom: *Cestujúci z imperiálu*. Neorezané a očíslované vydanie. Sfúkol som z tej knihy prach, počkal som, kým sadne, otvoril som ju. Pod nadpisom bolo venovanie, okamžite som spoznal to naklonené písmo. Fialovým atramentom tam stálo: *Všetko najlepšie k narodeninám, láska moja, máš šťastie, že si môžeš prečítať jednu z najkrajších kníh, aké boli kedy napísané, v nijakom prípade sa ti nemôže nepáčiť. Cécile*.

Prerezaný bol len prvý hárok. Franck zrejme viac nestihol. Alebo sa mu nechcelo. Ja si tú knihu prečítam. Je totiž od Cécile. A aj preto, lebo môj brat je ten najhlúpejší človek, čo žije na tejto zemi, a som si istý, že väčšieho idiota už nikdy v živote nestretnem. Ako sa len mohol vykašľať na Cécile? Ako sa čosi také dá čo i len predstaviť, nie ešte aj urobiť! Ten blázon si neuvedomil, aké má šťastie, že ho ľúbi taká osľňujúca, výnimočne múdra a citlivá žena, milujúca život, literatúru,

rock, filmy, žena, ktorá by sa preňho nechala aj vyobcovať. Nepochopiteľne sa zaplietol do iného vzťahu a zbabelo Cécile odvrhol. Už prešli dva roky a stále sa z toho neviem spamätať. Matkinou vinou som prišiel o brata a jeho vinou som prišiel o Cécile. Kde je dnes? Prečo ma trestá za Franckovu chybu? Spálila mosty, akoby som za to všetko ja mohol. Prečo to ticho, veď sme si boli takí blízki? Oslovovala ma braček.

Otvorím šatník. Franckovo oblečenie je na svojom mieste, tak ako si ho uložil. Bez ladu a skladu. Nezáležalo mu na tom, čo nosí, vystačil si s tromi pulóvrami a niekoľkými košeľami. Otravovalo ho premýšľať o tom, čo si má obliecť. Flanelová košeľa s veľkým červeným károm. Je celkom naspodku, ale hneď mi padne do oka. Opatrne ju rozkladám. Pierre, Cécilin brat a jeho najlepší priateľ, mu ju ako pozornosť z cesty po Škótsku daroval krátko pred tým, než ho povolali. Vie Franck vôbec, že Pierre padol pár dní pred vyhlásením nezávislosti Alžírsku v prestrelke na tuniskej hranici? Pochybujem. Jeho násilnú smrť a Franckovu zradu Cécile neustála.

A nechám si veru aj tú košeľu, teraz mi už bude dobrá. Bude to čosi ako darček od Pierra. A Francka.

V peňaženke som našiel na štyrikrát preloženú bankovku s Bonapartovou podobizňou. Chvíľu mi trvalo, kým som si spomenul, že mi tých sto frankov zveril do úschovy Saša tesne pred tým, než sa mu v nemocnici Cochín chystali operovať zlomený nos. Bola to povera z jeho domoviny, starý ruský zvyk. Bankovka v úschove mala byť dobrým dôvodom na návrat z temnôt. Nanešťastie, táto ochranná praktika nestačila. Po operácii Saša z nemocnice ušiel a obesil sa v zadnej časti bistra Balto, presne tam, kde sa schádzali členovia Klubu nenapraviteľných optimistov. Jeho smrť ma šokovala rovnako ako fakt, že som si na ňom nič podozrivé nevšimol. Vyčítam si, že som sa mu vtedy viac nevenoval, mohol som ho od tej samovraždy odhovoriť. Saša by sa dal charakterizovať ako vyžitý človek, v poslednom čase bol

len koš a koža a pôsobil ako tulák. Dlho sa upínal k nádeji, že si s bratom podajú ruky, no s Igorom nebola reč, nedokázal mu odpustiť, že bol v ZSSR zapáleným komunistom, že retušoval tisícky fotografií a nechal takto zo zemskeho povrchu zmiznúť tisícky ľudí. Stále nemôžem uveriť, že som vedľa nich roky žil a vôbec nič netušil o ich rodinných väzbách. V klube to vedeli všetci, ale nikto mi nič nepovedal, nikdy nehovorili o minulosti. Bolo to príliš ťažké. Spoločnú mali len jednu jedinú vec, a to, že prežili, útekom na poslednú chvíľu sa im podarilo zachrániť si kožu pred stalinským terorom. Saša však v podstate stelesňoval veľmi konkrétneho strašiaka. A ja som nič nezbadal, nič nepochopil. Ich zvady mi boli cudzie. Ako z iných čias.

Saša sa na mňa usmial, podal mi ruku, sem-tam sme totiž na seba narazili v Luxemburských záhradách a potom sme sa tam hodiny rozprávali. Nevysmieval sa mojim priemerným fotkám, dával mi rady, niektoré fotky vybral, vyvolal a vystavil vo fotoslužbe na Saint-Suplice, kde pracoval ako technik. On jediný ma podporoval a dokonca mi prenechal svoju Leicu. Preto som mu chcel bankovku, ktorú mi zveril pri poslednom stretnutí, nejako vrátiť. Zašiel som do kvetinárstva na Rue Saint-Jacques a vypýtal som si kvety za sto frankov. Uviazali mi kyticu prevažne z georgín a náprstníkov, ktorá bola hotové umelecké dielo. Zašiel som na cintorín v Montparnasse a položil ju na Sašov hrob. Chvíľu mi trvalo, kým som ho v židovskej časti našiel, pretože drevená tabuľka s označením z neho už spadla. Očistil som ju a zapichol naspäť na jej miesto. Dlho som stál pred tou anonymnou hromadou zeme a ďakoval mu za všetko, čo som od neho dostal.

Každý deň z balkóna striehnem na poštára. Hneď ako ho zbadám, ponáhľam sa k schránke. Čakám na list od Camille. Chýba mi. Strašne. Zdá sa mi, že čakám už roky, hoci odišla len minulý týždeň. Jej rodičia sa rozhodli pre aliju, a tak s nimi musela odísť. Pár týždňov pred maturitnými skúškami mi navrhla, aby sme obaja niekam, hocikam, ušli, no nemal som odvahu

na taký bláznivý krok, nepochopil som, aké naliehavé to bolo a že to bola jediná šanca zostať spolu. Bolo to zúfalé riešenie. Mali sme sedemnášť rokov, kam by sme utiekli? Nedostali by sme sa ďaleko. Dnes mi neostáva nič iné, len čakať, že sa mi ozve, každý deň striehnem na poštu, na list, v ktorom mi napíše, ako sa má, pošle adresu a ja sa vyberiem za ňou. No keď si pomyslím na tie nespočetné prekážky, ktoré sa nám stavajú do cesty, zaplavuje ma zúfalstvo. Ostalo mi po nej len zopár fotiek, ktoré som urobil potajomky v Luxemburských záhradách pri Medicejskej fontáne. Nemala rada, keď som ju fotografoval, no tieto ukradomky urobené zábery, roztrasené a neostre, sú aj tak tie najkrajšie.

Pred odchodom do Izraela mi Camille na znak lásky venovala knihu, ktorú čítala v deň, keď sme sa stretli, a ktorú mala na každej stránke popísanú poznámkami. *Ráno kúzelníkov* s venovaním od Bergiera a Pauwelsa. Nadišiel čas, aby som sa ponoril do čítania a vďaka tomuto dielu sa každý deň prepojil s Camille cez jej postrehy, úvahy, otázky, a to aj napriek tomu, že som bol skeptický, pokiaľ šlo o existenciu mimozemských civilizácií a aj iné ezoterické povedačky tejto autorskej dvojice. Keď som si však knihu chcel z poličky nad posteľou vziať, nenašiel som ju tam. Bol som si istý, že som ju tam položil, hľadal som ju aj po celej izbe, desaťkrát som prehrabal zásuvky, skriňu, poličky. *Ráno* sa vyparilo. Matka len prevracala oči: Keby si si náhodou nevšimol, neviem, kde mi hlava stojí, toľko mám roboty v obchode, nemám čas na také somariny. Juliette, moja mladšia sestra, sa zatváрила pobavene: Odkedy sa zaoberáš kúzľami? Vôbec som jej neveril, už mi takto bez opýtania stopila veľa komiksov. Aj napriek jej protestom som jej prehľadal izbu, no *Ráno* som ani u nej nenašiel. Bol som zúfalý. Nešlo len o to, že mi niekto vzal knihu, šlo o Camille.

Stále som čakal na správy od Camille, no v piatok 17. júla som si v pošte našiel akurát list s hlavičkou ministerstva vnútra.

Mal som kontaktovať komisariát na Rue Vauquelin v súvislosti s prípadom, ktorý sa ma bezprostredne týka. Takáto výzva, pravdaže, vzbudzuje obavy. Cítil som sa previnilo, hoci som vôbec netušil, o čo by mohlo ísť, a tak som tam radšej zatelefonoval, aby som sa čo najskôr dozvedel viac. Muž, ktorý zodvihol, mi odmietol dať informácie telefonicky, ale navrhol mi, že sa za ním mám zastaviť hneď popoludní. S inšpektorom Delaumom som sa stretol už týždeň predtým pri zásahu polície, ktorú sme privolali okamžite po tom, ako sme našli Sašu obeseného v zadnej časti bistra Balto. Tento mladícky pôsobiaci tridsiatnik mi oznámil, že ide o rutinné vyšetrovanie, ktoré sa robí automaticky a má poslúžiť prokuratúre pri objasňovaní okolností Sašovej smrti. Zdalo sa mi, že to chce mať čím skôr z krku. Ponúkol mi gauloisku, pootvoril okno, potom medzi štyri hlavičkové papiere vložil kopiráky, všetko zasunul do písacieho stroja a dvomi prstami s cigaretou v ústach naťukal moju výpoveď.

VÝPIS ZO ZÁPISNICE O VÝSLUCHU MICHELA MARINIHO:

... Svedok odpovedal (SO). Tento šachový klub navštevujem už päť rokov. Všimol som si, že Sašu Markiša ostatní členovia medzi seba neprijali, ale nevedel som prečo. Keď som sa minulý týždeň dozvedel, že Saša je Igorov brat, ten bol v klube stálym návštevníkom, prekvapilo ma to. Volal som ho len po mene, priezvisko som nepoznal. Ani jeden z nich predtým mnou tento príbuzenský vzťah nespomenul. Najprv som si bol blízky s Igorom, vystríhal ma pred Sašom, no nijako mi to nevysvetlil, potom som sa časom spriatelil so Sašom, Igor mi to vyčítal a odcudzili sme sa. Tak ho nenávidel, že by nikomu ani nenapadlo spájať si ich ako bratov. SO. Saša aj Igor ušli zo ZSSR začiatkom päťdesiatych rokov, nechali tam svoje rodiny a odvtedy o nich nemajú správy. V tom čase boli už ženatí, Saša mal jedného syna, ktorý dnes bude mať okolo tridsiatky, keď zmizol z Leningradu, jeho druhá žena bola práve tehotná, ale on o svojom predchádzajúcom živote nerád hovoril.

Igor, ten má syna približne v mojom veku a o čosi mladšiu dcéru. SO. Až minulý týždeň som sa dozvedel o Sašovej minulosti, nevedel som, že bol vysokopostaveným funkcionárom v leningradskej KGB a že práve preto ho ostatní členovia klubu neznášali. Saša bol samotár, kultivovaný a vtipný, jeho znalosti v oblasti fotografie boli výnimočné a dal mi aj veľa vzácných rád k mojim vlastným fotkám.

SO. Bol som svedkom viacerých hádok medzi Igorom a Sašom. Igor nechcel, aby chodil do klubu, energicky ho zo dva-trikrát vyhodil, no Saša sa nedal a vždy sa znova objavil aj napriek nepriateľským prejavom zo strany ostatných.

SO. Bol som pri ich poslednej potýčke. V podstate to nebola bitka, Igor silno udieral Sašu do tváre a po tele, odtiahol som Igora za pás. Vlastne som mu musel aj dať pästou, aby prestal. Saša mal spuchnutú tvár, zlomený nos a natrhnutú peru, nikto mu nechcel pomôcť. Musel som ho odviesť do nemocnice Cochin, kde ho prijali.

SO. Bol som práve v Balte, keď majiteľ otvoril dvere na klubovni, dva dni predtým tam namontoval visiacu zámku, aby tam nikto nechodil, lebo sa ju chystal renovovať. Len čo otvoril dvere, uvideli sme obeseného Sašu, rýchlo sme mu bežali na pomoc, ale zistili sme, že už je tuhý a studený.

SO. Neviem posúdiť, či modriny na Sašovej tvári boli dôsledkom škriepky s Igorom spreď dvoch dní, alebo vznikli neskôr.

SO. Saša sa mi zveril so svojimi obavami, pretože mu viackrát vykradli garsónku, a pritom tam nemal nijaký hodnotný majetok, bol stále v pozore, stále opakoval, že náhoda neexistuje.

Inšpektor Delaume zodvihol nos od stroja, pozrel sa do zošita so špirálovou väzbou, v ktorom mal naškrabané otázky, a zaváhal.

SO. Saša stratil peňaženku. Keď prišiel do nemocnice, požiadal ma, aby som uviedol, že sa nepoznáme, nechcel som mu protirečiť.

SO. Vôbec nepochybujem, že Saša spáchal samovraždu. Ešte chcem dodať, že Saša sa mi zveril aj s tým, že je vážne chorý.

*

Keď som vychádzal z komisariátu, spomenul som si na list, ktorý mi Saša adresoval a v ktorom uvádzal, že chce skončiť so životom, lenže na pohrebe som túto jeho poslednú spoveď dal Igorovi, takže on ho aj mal odovzdať polícii. Nikto v ZSSR nevedel retušovať fotografie ako Saša, bol to hotový kúzelník. Vymazal tisíce podobizní mužov a žien, nepriateľov ľudu, ktorých tváre sa už nikde nesmeli objaviť, keďže ich fyzicky odstránili. Robil špinavú robotu, ale s eleganciou umelca, ktorý dokázal s analógovou fotografiou divy. Tento plukovník tajných služieb však neskôr už nedokázal znášať absurdný život vo svete, kde sa udávalo, deportovalo a klamalo, zmocnili sa ho výčitky a ľútosť. Ešte stihol zachrániť život svojmu bratovi Igorovi, ktorému hrozilo zatknutie a ktorý ani netušil, kto ho varoval, a potom sám ušiel do Fínska aj s dôkazmi o nespočetných zločinoch Strany, o vraždách nevinných, ktoré sa ráтали v desaťtisícoch. Celý zvyšok života niesol na pleciach ťažobu svojich previnení, nikto mu neodpustil ani ruku nepodal, členovia klubu ho medzi seba neprijali, niektorí boli dokonca spokojní, lebo sa našiel niekto, kto bol na tom v porovnaní s nimi ešte horšie. Bol som vlastne jeho jediným priateľom, nevedel som však o jeho zločinoch. Bol by som sa k nemu správal rovnako, keby som bol vedel pravdu? Pravdepodobne by som zareagoval ako ostatní, s opovrhnutím by som sa od neho odvrátil. S jeho bezpodmienečným odsúdením však váham. Aký by bol môj život, keby som sa narodil v roku 1910 v Petrohrade a keby som videl, ako sa spúšťa najväčšia revolúcia v histórii ľudstva, ktorá prinášala tú neslýchanú nádej na sociálnu spravodlivosť? Určite by som bol uveril ako milióny

Rusov. Ako oni by som zatváral oči pri prvých prípadoch zneužívania moci, pri represii, eliminácii nepriateľa ľudu, veď to bol zápas v tej najspravodlivejšej veci, a proti mojej vôli by ma to bolo stiahlo do špirály šialenstva, bol by sa zo mňa stal spolupáchateľ a kat. Igor a ostatní Sašu nenávideli a ja som chápal prečo. Stalinský teror nielen odstránil milióny nevinných, ale zabil aj podstatu komunizmu, pretože z neho urobil spolupáchateľa, prepojil ho s tým najhorším politickým režimom všetkých čias.

A to je naozaj neospravedlniteľné.

Dva týždne po pohrebe som zašiel na cintorín Montparnasse popremýšľať. Napriek všetkému si Saša stále zachovával gloriolu obete. Nešlo mi do hlavy, prečo pri porovnávaní s nacizmom nespočetné zločiny komunizmu vyzerajú menej ohavné iba preto, lebo boli vykonané v mene úžasného ideálu, ktorý mohol zmeniť osud ľudstva. Saša veril, že táto ideológia prinesie ľudstvu šťastie, to však zmizlo v atmosfére strachu, ktorej bol spolutvorcom.

Ja som poznal len kultivovaného muža s vyberanými spôsobmi a výnimočným talentom vylepšiť banálne zábery, ktoré som mu s dôverou dával vyvolať. Dokázal na nich vykúzliti neexistujúce kontrasty, živosť, svetlo a tieň, ktoré dodávali tváram krásu a vytvárali dokonca dojem, že som skvelý fotograf. Nezazlievam mu, že ma zmanipuloval, mal na to totiž dobrý dôvod. Potreboval niekomu odovzdať zošity s básňami, ktoré zachránil zo spalovní KGB. Vybral si ma jednak preto, lebo zo všetkých ľudí z jeho okolia som bol len ja primladý na to, aby ma nejako zasiahli tie dávne ohavné časy, a teda svojím spôsobom i naivný, a jednak preto, lebo ma považoval za priateľa a hádam ma mal aj rád. Najhorším trestom preňho bolo, že sa už nikdy nemohol stretnúť so ženou a s deťmi. Dnes musím otočiť list, Saša a Igor ma nevtiahnu do svojich starých sporov, nie som zodpovedný za ich chyby, nebudem

ďalej živiť tú nevraživosť. Leica, ktorú mi Saša prenechal, mi je nanič, už nemám koho fotografovať.

Rysovali sa nám prázdniny v Bretónsku, matka plánovala odísť koncom júla a obchod s elektrospotrebičmi zverila svojmu bratovi Mauriceovi, ktorý mal za nami chodiť každý víkend. Prvýkrát som sa nevedel dočkať, kedy opustím Paríž a môj život bude zase zrozumiteľnejší. Musel som si v hlave urobiť poriadok, zamiesť všetky tragické udalosti kamsi do kúta, aby ma už toľko netrápili.

Domov mi prišiel list z Lýcea Henricha IV., v ktorom mi oznamovali, že vzhľadom na nedostatky zistené v mojej prihláške a hodnotenie AB z maturity nie je možné, aby som nastúpil do prípravky. Chcel som zísť za riaditeľom a obhájiť sa, ale neprijímal ani žiakov, ani rodičov. Skúsil som šťastie u Massona, hlavného výchovného poradcu, ktorý tvrdil, že nemôže nič urobiť, pretože rozhodnutie prijala školská rada. Moje výsledky v priebehu roka neboli osľuhujúce, latinčinu som si mal nechať aj v poslednom ročníku, poradil mi, nech sa zapíšem na Sorbonnu, kde je to priechodnejšie. Toľko som naňho naliehal, až mi napokon slúbil, že sa o tom pozhovára s riaditeľom. Na druhý deň mi telefonoval a oznámil mi dobrú správu – okolo 10. septembra ma mali preskúšať z latinčiny. Šlo by o preklad z a do latinčiny na úrovni maturitnej skúšky, a keby som získal priemerný počet bodov v porovnaní s ostatnými žiakmi, mohol by som nastúpiť do prípravky.

„To nezvládnem!“

„Máte dva mesiace na to, aby ste dohnali zameškané. Nebude to ľahké, ale je na vás, či sa chopíte šance: ak chcete uspieť, pedagogický ústav je vašou najlepšou šancou.“

Vzal som si staré učebnice latinčiny, ktoré som mal odložené na skrini, prelistoval som si ich a nezдалo sa mi, že sa v nich úplne strácam. Zašiel som si teda kúpiť ďalšie knihy a matu-

ritné cvičebnice. Večer som natešene oznámil túto výbornú správu matke.

„Padol si na hlavu alebo čo? Načo je komu latinčina? Len učiteľovi latinčiny! Bude lepšie, ak sa budeš pripravovať na ekonomickú.“

„A čo by som robil na ekonomickej?“

„Naučil by si sa robiť niečo poriadne, potom by si raz mohol prevziať obchod a mal by si o živobytie postarané.“

Na druhý deň som vstal na úsvite a vypracoval si sofistikovaný plán opakovania, na základe ktorého by som pri šiestich až siedmich hodinách učenia denne mal Vergíliov jazyk zvládnuť za dva mesiace. Dal som si týždeň na to, aby som si znova osvojil päť nešťastných skloňovacích vzorov, potom som sa chcel vrhnúť na zvrátenú gramatiku, synkopické časovanie, zhubnú syntax a vedľajšie vety, ktoré privádzajú človeka do šialenstva. Každý pracovný deň som si mal navyše vybrať zo sadistickej cvičebnice náhodný text a opakovanie zavŕšiť prekladom z a do latinčiny.

Nulla dies sine liea.

Zabudol som na staré dobré kúzlo, nad ktorým študenti žasnú – pri tvorbe tvarov gerundia stačí nahradiť koncovku prítomného prídavia v genitíve koncovkou gerundia v genitíve. Vzal som učebnicu latinskej gramatiky a len tak náhodne ju otvoril. Moje odhodlanie razom ochablo, len čo som si uvedomil, aký som bol optimista. Mal som rátať s minimálne desiatimi hodinami biflovania denne vrátane sobôt a nediel.

Práve som si verklíkoval *rosa, rosa, rosam*, keď sa ozvalo zvonenie telefónu. Potešil som sa, lebo volal otec a jeho hlas znel radostne ako za starých dobrých čias. Navrhol mi, aby som za ním zašiel do podniku Volcan pri Place de la Contrescarpe. Vraj má pre mňa veľkú novinu. Nevideli sme sa už dva mesiace. Keď som tam prišiel, opieral sa lakťami o bar s pohárikom v ruke a v plnom prúde viedol rozhovor s maji-